

ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

Розглянуті проблеми формування інформаційного середовища для охорони здоров'я. Підкреслюється думка про виняткову важливість інформаційних ресурсів для держави в цілому і, безперечно, для охорони здоров'я. Стверджується, що створення інформаційного середовища в системі охорони здоров'я сприяє розробленню концептуальних принципів формування інформаційно-технологічного інструментарію підтримки прийняття державних рішень.

The problems of forming of informative environment are considered for a health care. An idea of the informative resources exceptional importance for the state on the whole and, indisputably, for the health care is underlined. It becomes firmly established that creation of informative environment in the system of health protection assists development of conceptual principles of informatively-technological tool forming in support of state decision-making.

Ключові слова: державне управління, інформаційне середовище, інформаційний ресурс, управління інтегрованою системою охорони здоров'я.

Key words: state administration, informative environment, informative resource, management of the health care integrated system.

ВСТУП

Інформаційне середовище є основою соціально-економічного, політичного та культурного розвитку, а також забезпечення безпеки будь-якого сучасного суспільства. Ефективне інформаційне середовище забезпечує побудову інформаційного суспільства в країні та входження її до світової інформаційної спільноти [6].

Прийнято вважати, що процес формування інформаційного середовища суспільства — це комплекс передумов, умов, чинників і категорій, у своїй єдності покликаних забезпечити якісно найкращі умови використання наявних і створюваних інформаційних ресурсів з урахуванням автоматизованих способів їх оброблення та використання в цілях соціально корисного процесу.

Отже, розгляд пов'язаних з цим процесом проблем, припускає аналіз комплексу організаційно-правових та економічних аспектів, соціальних передумов і умов формування інформаційного середовища, відповідно інформатизації охорони здоров'я та суспільства в цілому.

Метою роботи є дослідити складові інформаційного середовища й оцінити її значення для створення принципово нової організації медичного обслуговування та її державного управління.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Очевидно, що процес формування інформаційного середовища для охорони здоров'я нерозривно пов'язаний і залежить від цілому ряду категорій і понять, що безпосередньо впливають на процес інформатизації взагалі.

Зазвичай у складі інформаційного середовища розглядають такі основні категорії:

— інформаційний ресурс (ІР) суспільства як сукупність інформаційних ресурсів різного характеру — документів (у тому числі тих, що знаходяться в різних інформаційних системах), інформації, що знаходиться у базах і банках даних, в архівах усіх видів, у системах депозитаріїв державних ІР, у бібліотеках, у музейних сховищах тощо. Коли йде мова про створення інформаційного середовища для охорони здоров'я, необхідно особливу увагу приділити принципам забезпечення відомостей, їх отриманню й аналізу; поширенню та використанню, критеріям надійності та своєчасності інформації; значенню детермінант здоров'я, даних про результати функціонування системи охорони здоров'я;

— інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, що включає:

— територіально розподілені державні, недержавні та корпоративні комп'ютерні та телекомунікаційні мережі, системи спеціального призначення загального користування, канали передачі даних, засоби комутації й управління інформаційними потоками;

— інформаційні, комп'ютерні та телекомунікаційні технології — базові, прикладні й такі, що забезпечують інформаційні системи та засоби їх реалізації;

— інформаційну індустрію — науково-виробничий потенціал в сферах зв'язку, телекомунікацій, інформатики, обчислювальної техніки, поширення і доступу до інформації;

— ринок інформаційних технологій, засобів зв'язку, інформатизації і телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг;

— соціальний інтелект — організаційні структури, включаючи кадри, здатні забезпечити створення, функціонування і розвиток національної інформаційної інфраструктури;

— засоби масової інформації (ЗМІ);

— систему забезпечення інформаційної безпеки (захисту);

— систему інформаційного законодавства.

Інформаційні ресурси будь-якої держави є його національним надбанням. Кількість, якість і доступність ІР вже зараз багато в чому визначають рівень розвитку суспільства та його статус у світовій спільноті.

Поняття інформаційного середовища, як і багато інших, можна трактувати в широкому та вузькому сенсі.

З позиції існування інформаційного ресурсу інформаційне середовище у вузькому сенсі — це накопичений у суспільстві інформаційний ресурс.

Інформаційне середовище в широкому сенсі — це активований, введений у дію інформаційний ресурс. Тобто інформаційне середовище визначається як інформаційний ресурс в єдності з засобами, методами й умовами, що дозволяють його активувати й ефективно використати. До цієї сукупності засобів, методів і умов мають бути включені не лише засоби та методи інформаційної техносфери, але також і соціальні структури, що сприяють відтворенню та розвитку інфосфери, підвищенню інформаційної культури суспільства, його інтелектуального потенціалу, що створюють певні передумови й умови інформатизації, в тому числі й правові [7]. Отже, необхідна єдність процесів електронізації, комп'ютеризації, медіатизації й інтелектуалізації.

Одним з найважливіших показників успішного руху суспільства по дорозі до інформаційного є міра доступності ресурсів користувачеві. Це, в першу чергу, стосується системи охорони здоров'я. Саме за зазначеним показником Україна доки ще відстає від розвинених країн світу. Причини недоступності ресурсів дуже різноманітні. Передусім значна доля державних ресурсів приховується від громадськості за різними мотивами, а відомчі ресурси практично закриті для позавідомчого використання. Комерційні ресурси занадто коштовні для масового споживача. Багато категорій ресурсів не мають довідкового апарату і засобів навігації; а частина електронних інформаційних ресурсів представлена не в сумісних оболонках. Нарешті, багато власників ресурсів не мають засобів або технологій для забезпечення поширення інформації і доступу до неї.

З позицій розвитку інформаційного середовища, на наш погляд, необхідно:

— розробити механізми реалізації наявних правових положень в області ІР, визначених законодавством;

— розробити механізми реалізації положень, закріплених підзаконними актами;

— розробити економічні й організаційні механізми, що забезпечують, у першу чергу, розділення повноважень за володінням і розпорядженням державними інформаційними ресурсами між суб'єктами інформаційних стосунків, за приватизацією та націоналізацією інформаційних ресурсів, за оцінкою державних інформаційних ресурсів як майна та/або як інтелектуальної власності, за ціноутворенням на інформаційні продукти та послуги, що вироблені на основі державних інформаційних ресурсів, за сертифікацією інформаційних продуктів і послуг, за захистом вітчизняних виробників інформаційних продуктів і послуг та їх просуванню на світовій ринку.

Інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура. Обчислювальна та комунікаційна техніка, телекомунікаційні мережі, бази та банки даних і знань, інформаційні технології (ІТ), система інформаційно-аналітичних центрів різного рівня, виробництво технічних засобів інформатизації, системи науково-дослідних установ і підготовки висококваліфікованих фахівців є складовими національної інформаційної інфраструктури та основними чинниками, що забезпечують економічний підйом країни.

У літературі інформаційна інфраструктура часто вживається як синонім і узагальнення понять "Інформаційний потенціал" і навіть "інформаційне середовище", що несуть, як було сказано вище, більш узагальнювальний сенс. На наш погляд, поняття інформаційної інфраструктури містить категорію, пов'язану більшою мірою з техносферою та відбиває її організаційно-управлінський характер, оскільки найчастіше застосовується в рамках однієї держави. Саме тому вірно використовувати категорію "національна інформаційна інфраструктура". Рівень цієї категорії є показником наявності в державі сукупності умов, що сприяють забезпеченню національних інтересів, поліпшенню процесу управління в економіці, розвитку наукомістких виробництв і високих технологій, росту продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних стосунків, збагаченню духовного життя та подальшої демократизації суспільства.

Створення ефективної інфраструктури припускає розроблення та реалізацію телекомунікаційних систем і мереж інформаційного обміну, широкомасштабну комп'ютеризацію процесів оброблення інформації в усіх сферах діяльності на базі передових інформаційних технологій. Сьогодні інформаційні технології є системоутворювальним елементом інформаційного середовища, що визначає рівень реального використання інформації в якості ресурсу.

При розгляді перспектив розвитку в Україні технологічної компоненти інформаційного середовища необхідно враховувати таке:

— ІТ є компонентом інформаційного середовища, що найдинамічніше розвивається: терміни заміни існуючих технологій на ефективніші постійно скорочуються та складають сьогодні 2—3 роки з тенденцією зменшення до одного року;

— світовий і вітчизняний ринки ІТ щільно насичені продукцією іноземних виробників. Реально можна говорити тільки про перспективу активної ролі національних технологій лише на ринку прикладних і таких, що так званих, частково забезпечуючих ІТ. Що стосується базових технологій, то тут на сьогодні оптимістичні прогнози відсутні. Стан державної індустрії розроблення ІТ, як і технічних і програмних засобів, що їх утворюють, ставить питання щодо знаходження нових методів регулювання та забезпечення інтересів держави в умовах обмежень на бюджетне фінансування, ринкової економіки та конкуренції вітчизняних і зарубіжних виробників у стратегічно важливій для країни галузі.

Орієнтація українського ринку ІТ на технічні засоби зарубіжного виробництва призводить до зниження загальної частки вітчизняних розробок інформаційних технологій по відношенню до кількості адаптованих зарубіжних.

Відповідно до цього необхідно: здійснювати селективну державну підтримку пріоритетних ІТ, а також відкрите конкурсне розміщення держзамовлень на нові ІТ при гарантіях держзакупівель і відкритий конкурсний відбір ІТ при реалізації державних проектів зв'язку, телекомунікації і інформатизації. Важливо забезпечити створення та реалізацію нормативних правових актів, що регулюють стосунки у сфері розроблення та використання перспективних ІТ; стимулювати застосування ІТ вітчизняного розроблення

при їх конкурентоспроможності в різних фінансованих з держбюджету проектах і програмах зв'язку, телекомунікації та інформатизації.

Формування структур інформаційного середовища здійснюється шляхом створення інформаційних систем різного класу та призначення, що є її технічною основою. Створенню та забезпеченню умов їх ефективного й оптимального функціонування багато в чому сприяє процес формування інформаційної індустрії.

В системі охорони здоров'я створення інформаційного середовища сприяє розробленню концептуальних принципів формування інформаційно-технологічного інструментарію підтримки прийняття управлінських рішень, що функціонує на єдиній інформаційно-фінансовій основі. Інноваційні пріоритети розвитку враховуються при формуванні технологічного й організаційно-економічного забезпечення впровадження єдиної мережевої моделі управління взаємодією елементів інтегрованої системи охорони здоров'я (лікувальних установ, клінік, страхових компаній, інших учасників ринку медичних послуг). В сукупності ж інформаційне середовище орієнтоване на підвищення ефективності функціонування охорони здоров'я.

Об'єднання мереж різних масштабів і побудова інформаційної системи управління інтегрованою охороною здоров'я забезпечують створення принципово нового середовища організації медичного обслуговування. Основними характеристиками її є: посилення інформаційно-фінансової складової в діяльності медичних закладів; диверсифікація діяльності економічних агентів; поглиблення сегментації споживчих груп; зростаючий вплив інноваційних технологій (автоматизації, систем комунікацій) на розвиток комплексів системних продуктів і послуг; формування нової моделі управління системою державної та недержавної охорони здоров'я.

На основі єдиної інформаційно-мережевої системи змінюється й управління процесом надання якісної медичної допомоги. В структурі управління інтеграції інформаційних ресурсів сприяє забезпеченню ряду пріоритетних напрямів розвитку, в першу чергу, первинній медико-санітарній допомозі з акцентом на профілактику захворювань; здійсненню програми розвитку загальних лікарських практик; підвищенню доступності високих медичних технологій у найважливіших напрямках медицини; переміщенню частини обсягів надання медичної допомоги зі стаціонарного етапу на амбулаторний; наданню медико-соціальної допомоги; здійсненню гнучкого переходу від принципу утримання медичних установ до принципу оплати конкретних обсягів надання медичної допомоги.

ВИСНОВКИ

1. Створення інформаційного середовища в системі охорони здоров'я сприяє розробці концептуальних принципів формування інформаційно-технологічного інструментарію підтримки прийняття державних рішень.
2. Для розвитку інформаційного середовища необхідно: розроблення механізмів реалізації наявних правових положень в області ІР; розроблення механізмів реалізації положень, закріплених підзаконними актами, а також економічних та організаційних механізмів, що забезпечують, в першу чергу, розділення повноважень щодо володіння та розпорядження державними інформаційними ресурсами між суб'єктами інформаційних відносин.

Література:

1. Годин В.В., Корнеев И.К. Информационное обеспечение управленческой деятельности. — М.: Мастерство, 2001.
2. Дятлов С.А. Принципы информационного общества // Информационное общество. — 2000. — № 2.
3. Каминский Д. О влиянии информационных и телекоммуникационных технологий на бизнес и систему управления // Менеджмент сегодня. — 2003. — № 1.
4. Склад Т.М. Управление здравоохранением: государство или рынок // Вестник СПбГУ. Серия "Менеджмент". — 2003. — 1.
5. Чудновская С.Н. Управленческие решения. — М.: ЭКСМО, 2007. — 368 с.
6. Алексенцев А.И. Сущность и соотношение понятий "защита информации", "безопасность информации", "информационная безопасность" // Безопасность информационных технологий. — 1999. — № 1. — С. 16—20.
7. Притц А., Тойфельхарт Р. Психотерапия — наука о субъективном. Постановка проблемы / Психотерапия: новая наука о человеке. Ред. Сост. Притц А.М. — 1999. <http://insight.by.ru/grishenko3.htm>.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2011 р.